

Відгук отримано
27.05.2026 р.

Голова редакційно-спеціалізованої
наукової ради ДФ 26.133.124
докт. філол. н. у. проф.
Бондарев О. В.
О. В.

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.124 у Київському столичному
університеті імені Бориса Грінченка
докторові філологічних наук, професорові,
головному науковому співробітникові
кафедри української літератури,
компаративістики і грінченкознавства
Факультету української філології,
культури і мистецтва
Бондаревій Олені Євгенівні

ВІДГУК

офіційного опонента **Вівчарик Наталії Михайлівни**,
кандидата філологічних наук, доцента, доцента кафедри української літератури
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника,
про дисертацію **Мокрякова Іллі Сергійовича**
«Структурно-семіотичні аспекти стилю Софії Андрухович:
локус, деталь, інтертекст», подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія

1. Актуальність теми дослідження. У сучасному літературознавстві проблема стилю належить до фундаментальних, оскільки саме через нього репрезентується індивідуальна модель художнього світу письменника, система його естетичних координат і домінант, що впливає на структуру організації тексту, механізми смислотворення. Проблема вивчення жанрово-стильових особливостей (як у синхронному, так і в діахронному вимірі) зумовлена зміною типів художнього мислення, авторської свідомості, вказує на постійні трансформації як прояв пошуку нових виражальних засобів, що простежуємо на всіх структурних рівнях. Особливої актуальності ця проблема набуває в контексті новітньої української літератури початку ХХІ ст., для якої характерною є гібридизація жанрів, прояви інтертекстуальності, активізація міфопоетичних структур, інтермедіальність та переосмислення культурної пам'яті, адже стиль постає не лише як сукупність художніх мовно-виражальних засобів, а як складна структурно-семіотична система, у якій взаємодіють різні рівні художнього тексту.

Твори Софії Андрухович неодноразово ставали об'єктом наукових дискусій, однак і досі існує потреба комплексного дослідження їхніх стильових особливостей, адже вивчення багаторівневої структури романів Софії Андрухович важливе з погляду наукового аналізу жанрових модифікацій і стилізацій, декодування прихованих смислів і сенсів, закладених у текстах, співдії з читачем крізь призму особистісної, соціокультурної, національної пам'яті, що засвідчує **актуальність** наукового дослідження Іллі Мокрякова. На актуальність роботи вказує й необхідність уточнення понятійно-термінологічного апарату, який використовується для аналізу української сучасної літератури, зокрема в контексті структурно-семіотичного підходу. Указані аргументи дають підстави стверджувати, що тема дисертаційного

дослідження Іллі Мокрякова відповідає запитам сучасного літературознавства, є науково значущою та своєчасною.

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Наукова новизна дисертації Іллі Мокрякова не викликає сумнівів, адже дослідження вирізняється цілісним підходом до вивчення структурно-семантичних аспектів стилю сучасної української письменниці Софії Андрухович.

На основі семіотичного аналізу дисертант вперше здійснив комплексну структурну характеристику стилю романів Софії Андрухович «Сьомга» (2008), «Фелікс Австрія» (2014), «Амадока» (2020), «Катананхе» (2024), зважаючи на просторові виміри, художні деталі, ігрові стратегії письма, систему інтертекстуальних взаємодій.

Структурно-семіотичний підхід дав змогу виявити і охарактеризувати стильові константи прози Софії Андрухович, що проявляються при художньому конструюванні міського простору, портретів, характеротворенні, каталогізації деталей тощо.

Вагомими здобутками, які засвідчують новаторський характер дисертації, є: 1) поглиблення літературознавчого дискурсу щодо особливостей розвитку сучасної української літератури; 2) дослідження еволюції стильових констант Софії Андрухович від роману «Сьомга» до «Катананхе»; 3) осмислення структурних і семіотичних аспектів художнього оприявлення стилю Софії Андрухович; 4) залучення до наукового обігу іноземних літературно-критичних праць, присвячених рецепції творів Софії Андрухович, що перекладені різними мовами.

Дисертація Іллі Мокрякова виконана в межах наукової теми кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства, кафедри світової літератури Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Типологія ідентичностей у художньому і критичному дискурсах» (реєстраційний номер: 01170005200), а також наукової теми кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства «Література як інтелектуальний код суспільних трансформацій в Україні (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.)» (реєстраційний номер: 0125U003262), що репрезентує послідовний зв'язок з науковими програмами та темами, інституційну та концептуальну вмотивованість.

Усе це засвідчує, що дослідження Іллі Мокрякова вирізняється новизною, виваженістю наукових підходів, цілісністю аналізу.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота поглиблює теоретичне й методологічне підґрунтя для подальших досліджень сучасної літератури, структурно-семіотичних аспектів стилю, особливостей розвитку сучасного українського літературного процесу.

Теоретичне значення роботи полягає: 1) у поглибленні знань про особливості формування та еволюції стилів; 2) у поєднанні змістового (ідейно-тематичного) та формального (на рівні поетики) рівнів у художніх текстах; 3) у розширенні наукових уявлень про жанрові модифікації; 4) в осмисленні стратегії авторської гри з текстом і читачем. Здобувач обґрунтував доцільність методики структурно-семіотичного аналізу текстів, переваг комплексного

аналізу романів Софії Андрухович «Сьомга» (2008), «Фелікс Австрія» (2014), «Амадока» (2020), «Катананхе» (2024), що сприяє формуванню цілісного уявлення про стильові константи авторки.

Практична цінність отриманих результатів полягає в подальшому використанні у філологічних дослідженнях розвитку сучасної української літератури; під час вивчення творчості Софії Андрухович у закладах освіти різних рівнів. Основні положення дисертації можуть бути впроваджені при викладанні курсів, присвячених сучасній українській літературі, а також використані під час написання інших наукових розвідок.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова обґрунтованість результатів дисертаційного дослідження обумовлена чітко визначеною методологічною основою, логічною структурою роботи та послідовністю наукового аналізу. Здобувач опирається на ґрунтовну теоретичну базу, використовує актуальні літературознавчі студії, присвячені творчості Софії Андрухович. Вірогідність дослідницьких положень підсилена поєднанням загальнонаукових і філологічних методів для формування чіткого категоріального інструментарію дослідження; обґрунтуванням взаємозв'язків між структурними компонентами текстів Софії Андрухович; виваженим аналізом жанрових структур; простеженням еволюції стилю письменниці. Сформульовані в дисертації висновки є логічними, належно вмотивованими, узгодженими з поставленою метою та завданнями дослідження, мають вагомое теоретичне й практичне значення. Переконливість одержаних результатів увиразнює корпус використаних джерел, який налічує 165 позицій, з яких 38 джерел – іноземними мовами.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Дисертація засвідчує належний рівень виконання поставленого наукового завдання. Іллі Мокрякову вдалося досягти заявленої мети, здійснити «комплексну структурну характеристику стилю романів Софії Андрухович на основі семіотичного аналізу функціонування в них локусів, художніх деталей, інтертекстуальних зв'язків» (с. 16). Усі задекларовані у вступі завдання повністю реалізовані. Здобувач продемонстрував володіння методологією наукового дослідження, уміння добирати релевантні методи аналізу та ефективно застосовувати їх, комплексно працювати з художніми текстами. Обраний методологічний інструментарій відповідає меті й завданням дисертаційної роботи, застосовується системно й аргументовано.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях. Наукові результати дослідження Іллі Мокрякова викладені в 5 публікаціях, 3 з яких фахові, 2 – додаткові. Усі публікації одноосібні й відображають зміст, основні положення дисертації, а також отримані результати аналізу стильових особливостей текстів Софії Андрухович. Ключові ідеї дослідження апробовані на всеукраїнських і міжнародних конференціях. Кількість і обсяг публікацій відповідають чинним вимогам до оприлюднення матеріалів дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу. Дисертаційна робота вирізняється чіткою і продуманою структурою, що забезпечує послідовне розгортання дослідницької концепції здобувача. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, а також списку використаних джерел.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, коректно визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, окреслено методологічну базу, наукову новизну, вказано на теоретичне й практичне значення одержаних результатів. Усі обов'язкові структурні компоненти вступної частини подано в належному обсязі й взаємозв'язку, що засвідчує виваженість та фаховість підходів до наукового дослідження. Дисертація Іллі Мокрякова побудована за класичними принципами – від загальнотеоретичних засад до конкретного аналізу текстового матеріалу.

У першому розділі дисертації *«Теоретико-методологічні засади дослідження стилю»* здобувач зосереджується на з'ясуванні теоретичного аспекту проблеми й виборі власного підходу та відповідного інструментарію, що відображено в структурних підрозділах. Ілля Мокряков, проаналізувавши різноаспектні підходи щодо стилю як однієї з визначальних літературознавчих категорій, обґрунтовує продуктивність використання структурно-семіотичного підходу, зокрема при аналізі текстів сучасних письменників, адже, згідно з концепцією Джона Ділі, «дія знаків» проявляється й у площині ідіостилю. Опрацювавши праці Жерара Женетта і Сьюзен Зонтаг, дисертант вказує, що стиль варто характеризувати як невід'ємну частину тексту, особливо художнього. У просторі твору, згідно з твердженнями Хосе Ортега-і-Гасета, відбувається своєрідне «знереальнення» речей звичного світу. За таких умов, як доводить здобувач, особлива роль відведена читачеві. Ілля Мокряков, опираючись на праці Умберто Еко, доводить, що в контексті авторської гри з читачем саме стиль стає важливим для інтерпретації художнього тексту, а також послідовно обґрунтовує, що для письменника стиль є інструментом творення художнього тексту, а для читача – ключем до інтерпретації. Саме це спонукало дисертанта звернутися до концепції «М-Читача» (за Умберто Еко), згідно з якою письменник націлений на певне коло читачів, які готові самостійно «впізнати» і «відчитати стиль» як структуру з чіткою системою констант (за Романом Якобсоном) (с. 69-70). Такий підхід, на нашу думку, є продуктивним, адже враховує необхідність аналізувати стиль не як сукупність мовностилістичних ознак чи індивідуальних авторських прийомів, а як складну систему смислотворення, де художні компоненти тексту функціонують як семіотичні знаки, що тісно взаємодіють. Отже, цілком виправданою є обрана дисертантом стратегія – аналізувати художній текст як багаторівневу структуру, де важливу роль відіграють просторові моделі, система інтертекстуальних та інтермедіальних взаємозв'язків, у якій функціонують художні коди й знаки. У підрозділах 1.1 і 1.2 закладено теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу художніх локусів, деталей, проявів інтертекстуальності як неповторних структуротворчих елементів, що впливають на формування стильової цілісності художнього тексту. Підрозділ 1.3 присвячений аналізу наукової рецепції творчості Софії Андрухович. Здобувач вказав на зростання

популярності цієї авторки, подавши обширний огляд критичних відгуків і рецензій від часу виходу першої повісті Софії Андрухович до сьогодні. Детальний аналіз дав усі підстави стверджувати про визнання внеску письменниці в розвиток сучасної літератури, про що свідчить 12 том академічної «Історії української літератури», куди увійшло її ім'я.

Загалом запропонований у першому розділі аналіз формує належне теоретичне підґрунтя для реалізації дослідницької стратегії в наступних структурних розділах, які демонструють практичну реалізацію обраної стратегії, що дає змогу комплексно проаналізувати структурно-семантичні аспекти стилю Софії Андрухович.

У другому розділі «*Структурування простору романів Софії Андрухович*» дисертант на прикладі романів «Сьомга» (2008), «Фелікс Австрія» (2014), «Амадока» (2020), «Катананхе» (2024) аналізує приватні, урбаністичні, ландшафтні локуси, які найчастіше функціонують у художніх текстах. Здобувач ілюструє, що через творення доволі інтимного простору інтер'єрів письменниця дозволяє читачам відчувати найтонші порухи характеру героїв, які часто постають «безборонними» через споглядання або стеження за ними інших осіб, що порушує межі особистого простору. Важливо, що дисертант аналізує цю проблему не окремішньо, а в контексті художньої структури текстів, виявляючи як вона впливає на сюжетні ходи, характери персонажів, зміну настроєвої палітри. Ілля Мокряков доводить, що для авторського стилю письменниці характерне не схематичне конструювання інтер'єрів, а створення «простору вражень», «простору спогадів», «простору відчуттів» тощо.

Здобувач простежив, що травматичний досвід, який проживають герої творів Софії Андрухович, як правило, пов'язаний із конкретними локусами, у яких відбулося порушення приватності (с. 79-80). Проілюстровано, як «підглядання» стає одним із ключових прийомів конструювання інтер'єрів у романі «Сьомга». Читач, який залучається до гри з текстом, несподівано для себе теж може опинитися в ролі вуаериста (с. 80). У такий спосіб відбувається своєрідна художня деконструкція простору. Дослідник робить висновки, що «особливістю стилю Софії Андрухович є фокусування не на детальному зображенні приміщення – важливішою є його семантика, його значення» (с. 80). Цікавим способом інтерпретації знаків стає простеження єдності оселі з персонажами та їхніми почуттями: «буквально в кількох фрагментах спогадів закільцьовується і стверджується зв'язок людини і помешкання: інтер'єр та екстер'єр помешкання втілюють сутність пов'язаної з ними людини, тож смерть одного невід'ємна від смерті другого» (с. 96). Прикладом слугує горище в романі «Сьомга». Почувши історію про самогубство нещасного діда, який не захотів жити після смерті його дружини і з відчаю повісився тоді, коли труна перебувала в його квартирі, Софія відчула страх, що речі на горищі занедбаного будинку «пам'ятають» і «зберігають» у собі трагічний спогад. Дисертант дослідив, що втрата власної сутності Стефи в романі «Фелікс Австрія» пов'язана зі знищенням її дому і втратою батьків під час мармулядової пожежі. Аналізуючи структурно-семіотичні аспекти стилю Софії Андрухович у романі «Катананхе», дослідник виявив іншу часопросторову модель, оскільки події відбуваються в «недалекому майбутньому», коли закінчиться російсько-українська війна. Тому письменниця створює текст, у якому локуси

спрацьовують як ідеологеми, а до їхнього осмислення залучені не тільки герої, а й читачі, які живуть в умовах війни. Авторка без конкретного називання спонукає реципієнта локально ідентифікувати простір, наприклад, укриття (місце відносної безпеки й тривоги водночас). У романі «Катананхе» художні деталі спрацьовують як пам'ять і спогад. Науковець простежує, як через взаємодію з інтер'єром кімнати, у якій син не проживав 40 років, батьки намагаються віднайти силу пережити втрату. Водночас Ілля Мокряков ілюструє, що локус може передавати й фіктивну семантику: у романі «Амадока» Романа «занурює» Богдана (Віктора) у простір «їхнього» будинку, проте це тільки ілюзія навмисне створених «спільних» спогадів.

Окрім інтер'єрів, дисертант детально аналізує структурно-семіотичні аспекти художнього функціонування урбаністичного простору, який у романах Софії Андрухович слугує маркером «зовнішнього» світу. Простежено, що письменниця фокусує увагу на містах України, але реальні локуси часто зазнають міфологізації. Прикладом служить зображення тих самих міст у різні історичні періоди. Для аналізу цього стильового аспекту виправданим є використання біографічного методу задля трактування символіки семантичного поля міст, зокрема Станіславова (Івано-Франківська). Ілля Мокряков описав, як через семіотичні коди письменниця відтворила вплив імперій (Австро-Угорської, «радянської»): художні лабіринти неіснуючих або перейменованих вулиць як «знереальнений» простір, який викликає хаотичність і дискомфорт. Водночас спогади про Крим, громадський пляж як частину урбанізованої природи – тільки позитивні («Сьомга»). Простір «Амадоки» проаналізовано як складне художнє поєднання різночасових просторів і сюжетів: сучасний і часів радянської окупації Київ; відносно сучасний і часів Другої світової війни Бучач; Маріуполь із символічною локацією «Азовсталь»; Поросятень, Ближні Сади як геолокація постів у соціальній мережі. Важливо, що, аналізуючи просторові й часові виміри в романах Софії Андрухович, здобувач охарактеризував взаємодію різних етносів на спільній території або в окремих локаціях. Софія Андрухович створює художній простір, у якому герої та читачі здатні пізнати «себе» через існування «іншого». Аналізуючи структурно-семіотичні аспекти стилю, Ілля Мокряков обґрунтував, що через символічні локуси, сюжетні ходи, пов'язані зі знаковими місцями, вибудовуються авторські художні ідеологеми. Без них було б важко оприявнити український культурний простір, його «присутність» і «зникнення» одночасно. Як приклад дисертант наводить образ зниклого озера Амадока з однойменного роману, яке «метафорично співвідноситься із Розстріляним відродженням» (с.109). Також письменниця нагадує «про майже повністю винищену єврейську громаду міста Бучач у часи нацистської окупації під час Другої світової війни. У такий спосіб Софія Андрухович порушує проблему руйнування ідентичності, проте залишає героям шанс вижити навіть у найважчі моменти. Ілля Мокряков слушно зазначає, що складником єврейського простору в романі «Амадока» стали притчі про єврейського мудреця Баал Шем Това, який побіжно згаданий і в романі «Фелікс Австрія» (с. 112). В «Амадоці», як вказав здобувач, виникає семантична схема, через яку письменниця паралельно розповідає про трагедії українського та єврейського народів у часи нацистської та радянської окупацій (с. 112).

Вагомим здобутком дослідника вважаємо аналіз асоціативних механізмів розширення семантичного поля окремих топосів через використання промовистих текстових деталей, наприклад, у розділі «Райський сад і прилеглі території» роману «Сьомга» (с.74-75). Простір побудований складно і розгалужено, що зумовлено авторським задумом поєднання великої кількості різноаспектних історій. Назва розділу асоціативно конотує з біблійним райським садом, проте центральний художній простір локалізовано на території психіатричної лікарні, суміжний зі «стройкою», дитячим садком. Дисертант ілюструє, що локуси, які межують, зокрема сад і дитячий садок, породжують протилежні спогади: найсмачніші яблука, які звивають з дерева, і сіль, яку насильно запихає до рота вихователька. Детально проаналізовано трансформацію семантики назви «Райський сад і прилеглі території», виокремлено мотив дорослішання, асоціативно пов'язаний з біблійним вигнанням із райського саду, що міфологізує цей простір. Для опису інтер'єру й атмосфери дитячого садка письменниця створює оксиморонне поєднання уламків кріселка, столу, крапель слини, поносу, згустків шмарклів, соплів, гучного плачу й вереску та суржикових коментарів виховательки про необхідність берегти радянське майно.

У третьому розділі «Семіотика художньої деталі» дисертант простежив, як деталі формують багаторівневу систему символічних кодів, беруть участь у творенні міжтекстових зв'язків через алюзію, маркування простору, актуалізацію історичного чи культурно-мистецького контексту. Зауважено, що через деталі письменниця виявляє приховані сенси і смисли. Виокремлено чотири види структурно-семантичного зв'язку деталей із текстом: безпосередній, образний, символічний і опосередкований (с. 156). У «Амадоці», як проілюстрував здобувач, письменниця поєднала усі ці види: авторка використовує деталі, щоб передати зовнішні або внутрішні характеристики героїв, їх емоційний стан, соціальний статус героїв, походження. У романі «Амадока» Романа прискіпливо підбирає деталі, через які планує впливати на свідомість Чоловіка, формувати його «психологічний портрет» (с.139). Дисертант окремо зосередив увагу на семіотиці деталей, які маркують прояви тілесності, охарактеризувавши їх як одну із констант стилю Софії Андрухович, зокрема проілюстрував, як у романі «Сьомга» письменниця «епатує читача «непристойними» асоціаціями», зокрема описуючи смак і консистенцію їжі через еротичні паралелі й асоціації. Як стильову константу Софії Андрухович потрактовано художнє звернення до процесів готування їжі, чутливість героїв до запахів (романи «Сьомга», «Фелікс Австрія»). В останньому поєднанні одоративно-густативних деталей маркує особисту ідентичність Стефи. Позатекстовою деталлю стала збірка рецептів страв, які згадуються в романі, надрукована «Видавництвом Старого Лева» після публікації художнього твору. Страви як художні деталі відтворюють дух часу, середовища, гастрономічні вподобання, а іноді вказують на пережитий травматичний досвід: «Образ мармуляди перегукується з травматичним досвідом Стефи, адже саме у «мармулядовій пожежі» загинула її родина; так само і для доктора ця подія була травматичною – тоді він втратив дружину» (с. 146). Проаналізувавши накопичення однорідних деталей, дисертант виокремив як стильову домінанту використання прийому каталогу. У романі «Фелікс Австрія» письменниця

вдається до каталогізації смаків (кулінарна енциклопедія), а в «Сьомзі», на думку науковця, прийом каталогізації використано як елемент гри авторки з текстом. Ілля Мокряков ілюструє, що ця стильова особливість найповніше проявилася в «Амадоці»: «авторка кладе цей принцип у саму структуру роману» (с. 148), каталог слугує як структурний принцип у поєднанні старих фотографій, цифрових фотознімків, відео в соціальних мережах (с.149). Дослідник вказує, що письменниця не використовує реальні локації й описи, а вигадує їх, тому читач не має змоги знайти додаткову інформацію поза текстом. Водночас такий прийом, як слушно зауважив дисертант, перегукується з темою вуаеризму, створює ефект підглядання за життям інших людей. Софія Андрухович навмисно переформатовує художню каталогізацію, увівши цифровий контент, простори соціальної мережі, що дало змогу передати динамічність розвитку суспільства і невідворотність впливу соцмереж. Аналізуючи цей аспект, здобувач виявив і простежив зв'язок з романом «Катананхе», де соціальні мережі виступають складником маркерів часу (с. 157), оскільки час не вказаний, але маркований як недалеке майбутнє. У цьому романі письменниця через художні деталі теж описує використання цифрових технологій, згадує контент, який розміщений у соціальних мережах. Автор простежив алузії на масову культуру, зокрема через згадки назви гри, серіалів, музичних гуртів.

У розділі *«Текстові ігри у стилі Софії Андрухович»* проаналізовано авторську гру письменниці з жанром та читачем. Простежено, як Софія Андрухович створює багатошаровий текст і пропонує реципієнтові через алузії, побіжні згадки, жанрову стилізацію віднайти власний шлях прочитання: у «Сьомзі» дисертант виокремив іронічну гру з жанром автобіографії (письменниця намагається переконати читача, що він занурений у справжні події з її життя); у «Фелікс Австрія» Ілля Мокряков проаналізував жанрове поєднання роману-щоденника та історичного роману; в «Амадоці» основну увагу здобувача зосереджено на жанрі біографічного есе, за зразком якого створені окремі розділи цього роману (гра з пам'яттю героя породжує додаткові рефлексії на теми історичної та культурної пам'яті); «Катананхе» охарактеризовано як роман з доволі лаконічним сюжетом, який ускладнений мотивами, характерними для постапокаліптичного або екологічного роману (гра з теперішнім досвідом читача, який, за задумом письменниці, є недавнім минулим). Науковець ілюструє, що для письменниці важливо вибудувати художню взаємодію читача з історичною пам'яттю (згадки про розстріли в урочищі Сандармох на честь річниці радянської революції; фрагменти біографічних нарисів про українських митців (Віктора Петрова, Миколу і Софію Зерових та ін.); називання двох редакцій знакової праці Віктора Петрова «Українська інтелігенція – жертва більшовицького терору» («Діячі української культури – жертви більшовицького терору»)). Цьому сприяють і алузії до інших видів мистецтва (музики, скульптури, фотографії). Дисертант зауважив, що «алузії на візуальне мистецтво не просто з'являються в літературному тексті, а щільно переплітаються з його стилем» (с. 186): наприклад, в «Амадоці» «життя Йогана-Георга Пінзеля трансформується в текст, його скульптури також стають текстом» (с. 175), а фотокартки формують структуру роману; у романі «Сьомга» через використання прийому каталогу читач

отримує перелік гуртів, які оповідачка характеризує як «хрестоматійні»; водночас алюзії на музику виступають як маркери віку й особистих зацікавлень. Алюзії на візуальне мистецтво маркують вид діяльності, вік героїв, простір і час, у яких вони живуть, впливають на сюжетний розвиток (у романі «Фелікс Австрії» скульптура «жінка-глек» є витвором Петра, а мотив її «руйнування» вказує на близький кінець, «щасливої Австрії» як непорушної імперії; в «Амадоці» герої намагаються зберегти скульптури Йогана-Георга Пінзеля). Фотокартки, короткі описи зображень, що служать як компоненти структури розділів «Амадоки», є вигаданими витворами мистецтва.

Здобувач переконливо доводить, що саме стилістична вправність Софії Андрухович формує цілісність текстів із художнім компоюванням різножанрових структур.

Загалом зміст практичних розділів засвідчує вміння дисертанта простежувати та ґрунтовно аналізувати особливості індивідуального стилю Софії Андрухович з урахуванням структурно-семіотичних аспектів. Науковцеві вдалося органічно поєднати аналіз художніх локусів, деталей та інтертекстуальних проявів у романах «Сьомга» (2008), «Фелікс Австрія» (2014), «Амадока» (2020), «Катананхе» (2024), дослідити жанрові, часопросторові, композиційні та проблемно-тематичні аспекти. Ілля Мокряков виявив хист уважного до деталей, спостережливого й послідовного дослідника. Важливою ознакою наукової сформованості здобувача є вміння поєднувати теоретичне осмислення з фаховим аналізом художніх текстів. Окремо варто відзначити вміння простежувати інтертекстуальні зв'язки, проводити паралелі з іншими творами, інтерпретувати мистецькі витвори з інших сфер культури. У такий спосіб дисертантові вдалося розширити інтерпретаційне поле дослідження та увиразнити систему міжтекстових зв'язків. Дослідник дбає про аргументацію та наводить переконливі приклади з художніх текстів, а також послуговується працями авторитетних науковців. Така манера наукового аналізу відповідає вимогам сучасного академічного дискурсу.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Аналіз тексту дисертації дає всі підстави стверджувати, що здобувач дотримався вимог академічної доброчесності в повному обсязі. Плагіат у дисертації відсутній.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи обґрунтованість наукових положень і висновків дисертаційного дослідження Іллі Мокрякова, вважаю за необхідне висловити деякі зауваження й побажання, а також поставити питання, які допоможуть чіткіше артикулювати власну позицію дисертанта щодо окремих аспектів роботи:

1. У розділі 1 дисертант вказав на важливість виокремлення стильових констант і стильових домінант (за Романом Якобсоном), а в наступних розділах при аналізі романів Софії Андрухович більшою мірою звертав увагу на константи. Цікаво було б деталізувати, які стильові домінанти виявив здобувач у процесі дослідження.

2. На с. 53 дисертант зауважив, що «Амадока» «виходить у площину українського постмодернізму і разом з «Музеєм покинутих секретів» стає зразком постмодерного гранд-нарративу, не розширюючи його норм, проте органічно вписуючись у цей контекст» (с. 53). Вважаємо за необхідне уточнити, що саме зумовило аналіз цих творів Софії Андрухович та Оксани Забужко як «зразку постмодерного гранд-нарративу».

3. Попри солідний обсяг джерельної бази, серед праць, у яких розроблена теорія гри як філософської категорії, не зауважили дослідження Йогана Гейзинга «Homo ludens», що, вважаємо, дозволило б глибше потрактувати природу гри та її значення як явища культури.

4. На с. 148 дисертант висловив міркування, що в контексті використання прийому каталогізації у творах Софії Андрухович «більш доцільним терміном на позначення цього художнього явища видається «енциклопедія». Оскільки один із підрозділів розділу 3 названо «Енциклопедія речей», було б цікаво почути додаткові пояснення з цього приводу.

5. На нашу думку, варто було б розширити висновки до розділу 4.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Висловлені зауваження не впливають на зміст і сутність дослідження, яке є завершеною й самостійною науковою працею, містить наукову новизну, має теоретичне й практичне значення, характеризується аргументованістю висновків. Робота засвідчує сформованість навичок самостійного наукового мислення, високий рівень дослідницької культури та готовність до наукової діяльності здобувача в майбутньому.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам. Дисертація Іллі Мокрякова «Структурно-семіотичні аспекти стилю Софії Андрухович: локус, деталь, інтертекст» відповідає п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 Про затвердження Вимог до оформлення дисертації, затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія.

Офіційний опонент –
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Наталія ВІВЧАРИК

